

CONSIDERACIONES SOBRE ELS ESTUDIS DE CULTURA I PERSONALITAT

J. Vallespir Soler

L'estudi de la personalitat en relació a la cultura constitueix un dels sectors més interessants de l'Antropologia Cultural. Malgrat sigui un camp de difícil investigació ja que les característiques intrínseques de les cultures i la societat fan impossible un control rígid de totes les variables, són nombrosos els estudis que ens parlen de l'estreta dependència entre l'individu, la cultura i la societat, com ens ho diuen Kluckhohn i Murray (1969, p. 71), que a la primera recopilació d'estudis de diversos autors sobre el tema de "Cultura i Personalitat", comencen les seves aportacions amb la següent formulació del problema: *"En cert aspecte, cada home és com els altres homes, com alguns homes i com cap altre home"*.

R. Linton (1972, p. 447) defineix la personalitat com el *"conjunt de les qualitats psíquiques de l'individu, és a dir, la suma total de les seves qualitats racionals, percepcions, idees, hàbits i reaccions emotives condicionades"*. Hoebel, per la seva part, ens diu que la personalitat es pot definir com el *"sistema integrat de rasgues de comportaments, apresos i no apresos, que són característics d'un individu"* (Jiménez, A., 1979, p. 138).

No cal estendre's en definicions ja que ens interessa veure, sobretot, els factors que influeixen en la formació de la personalitat i el seu grau d'incidència.

E. Sapir (1967, p. 73) ens diu que la gènesi de la personalitat depèn estretament de la constitució fisiològica i anatòmica de l'individu, però no del tot.

F. Boas eleva la cultura a la jerarquia de determinant principal de la conducta de l'home. Boas pensava que era impossible comprendre els actes de les persones si no era tenint per referència els costums de la seva societat (Hatch, E., 1975, p. 303).

R. Benedict (1967, p. 17) parla de la poca importància del factor biològic i del gran valor de la tradició cultural.

Aquestes afirmacions no són acceptables. La conducta humana no pot ser explicada tan sols en termes de cultura (Nadel, S.F., 1974, p. 32).

El conegut llibre de M. Mead (1961) rebé una forta crítica en aquest aspecte. Dóna la impressió que l'autora sostén que les diferències entre homes i dones són produïdes completament per la cultura i a rel d'aquesta sensació, un crític comentant l'obra, demanava a l'autora si coneixia d'alguna cultura en la qual fossin els homes els qui tinguessin els nins (Kluckhohn, C., 1974, pp. 218-219).

A més, com ens diu R. Linton (1972, p. 465) hem de tenir en compte que si la cultura fos el factor decisiu en la formació de la personalitat, el resultat seria probablement un producte uniforme que variaria de societat en societat, però que seria idèntic pel que respecta als ocupants de qualsevol status adscrit en qualsevol societat.

Per altra part, alguns autors no donen a la cultura tota la importància que li correspon. Un dels rasgues més característics de l'esquema de E.B. Tylor és que menysvalora la importància de la cultura com a determinant de la cultura humana (Hatch, E., 1975, p. 303). De totes formes hi ha una gran varietat de factors que ens impedeixen veure quin és el grau de personalitat produït per la cultura (Kluckhohn, C., 1974, p. 220).

És clar que no afecta a tots per igual. R. Linton ens parla d'influències generals, les que afecten a tots els membres d'una societat, però també ho fa de les influències específiques que són aquelles que actuen sobre grups particulars o determinades categories d'individus (Linton, R., 1972, p. 453).

Amb tot, la conducta humana és fruit de dos elements: els psicossomàtics i els culturals (White, 1964, p. 149) i la cultura determina en part les normes de comportament que ha de seguir l'home (Kluckhohn, 1974, p. 24). E. Sapir (1967, pp. 73 i ss.), per part seva, ens diu que existeix una relació primordial entre la cultura i la personalitat i que aquesta influència és recíproca. D'una part, és indiscutible que els diferents tipus de personalitat influeixen profundament en el pensament i la forma d'actuar de la comunitat. Per altra, certes formes de conducta social es fixen preferentment sobre determinats tipus de personalitat (Sapir, 1967, p. 75).

Els fenòmens específicament humans, que són els que interessen a l'Antropologia Cultural, suposen sempre una autèntica integració de tres grans variables: societat, cultura i personalitat. La Sociologia cuida de l'estudi de la societat, l'Antropologia de la cultura i la Psicologia del individu; els tres aspectes estan tan units que no es poden deslligar i existeixen problemes que no es poden resoldre amb una sola d'aquestes disciplines (Linton, 1976, p. 11).

E. Sapir amb els seus contactes personals amb el psiquiatra H.S. Sullivan és reconegut generalment com el fundador d'aquesta corrent (Spiro, 1974, p. 329), el qual posà en evidència que la personalitat es modela mitjançant un procés d'"interacció" entre els elements culturals i les necessitats físiques i psicològiques de l'individu (Tentori, 1981, p. 91).

Aquesta corrent no agafà força fins a la publicació de "Patterns of culture" (1934),

on R. Benedict (1967) desenvolupa la teoria configuracional de la cultura que segons M. Mead (1974) és la base de tots els treballs posteriors sobre "cultura i personalitat" i obra fonamental de la naixent escola (Cencillo i García, 1976). Altres representants, considerats ja com a clàssics, són A. Kardiner (1968) i R. Linton (1972, 1976). Tots ells contribuïren fortament en la construcció d'aquesta disciplina i emprant una nova terminologia —"necessitats bàsiques", "personalitat bàsica" i "modal", "normes de comportament", "personalitat d'estatus", "endoculturació", "aculturació", "aprenentatge directe" i "indirecte", etc.¹—, "*mostren una preocupació sistemàtica per l'estudi i anàlisi dels sistemes i elements educatius en tant que conformadors de la personalitat dels subjectes en un món cultural determinat*" (A.J. Colom, 1981, p. 305).

Els estudiosos d'aquest sector de l'Antropologia cultural no es posen gairebé d'acord en la consideració de les diverses orientacions de la mateixa.

Així L. Cencillo i J.L. García (1976, pp. 432 i ss.) divideixen l'escola de la "cultura i personalitat" en tres moments: El dels fundadors, caracteritzat pel diàleg que s'obri entre antropòlegs i psicòlegs, i representat per M. Mead i R. Benedict; una segona línia més freudiana està representada per G. Roheim, A. Kardiner, Erikson, Gorer...; i la darrera direcció és la influenciada pels neobehavioristes amb J. Whiting i A. Wallace com a principals representants².

T. Tentori (1981, pp. 109 i ss.), seguint a J.J. Honigsmann en "Culture and Personality" (1954), distingeix quatre direccions: La primera és l'orientació descriptiva que té com a objectiu la descripció de la personalitat modal o l'estructura fonamental del caràcter dels que pertanyen a una específica cultura humana; es posen com exemple les observacions de I. Kant sobre els alemanys. En segon lloc tenim l'orientació genètica que ens diu que cadascuna de les societats humanes desenvolupa sistemes específics d'educació; són els estudis d'E.H. Erikson sobre la personalitat dels sioux, M. Mead sobre els arapesh i els mundugumor i sobre els balineos i G. Gorer que estudià la pagesia russa. Els autors que segueixen l'orientació funcional estudien les possibles relacions entre la personalitat modal o de base i els diversos fenòmens culturals; en aquest aspecte s'han de senyalar els estudis de J. Henry respecte del comportament sexual de l'infant i les de D. Tomasic sobre la personalitat dels pastors dinàrics. Finalment està l'orientació filogenètica que parteix del postulat de què la cultura deriva de tendències innates que l'home ha herevat del passat; defensen aquesta orientació Monay-Kyrle i G. Róheim.

Amb tot, la classificació que ens sembla més interessant és la de R.A. Levine (1977, pp. 67-89). Les cinc concepcions de les relacions cultura-personalitat que presenta són les següents:

1. Posició anti-cultura-personalitat (C → P), representada per H. Lasswell i

(1) Vegi's les obres citades a la bibliografia. És interessant l'opuscle de C.K. NICHOLSON: *Antropología y educación*. Ed. Paidós, Buenos Aires 1969, on s'expliquen breument la majoria dels conceptes enunciat.

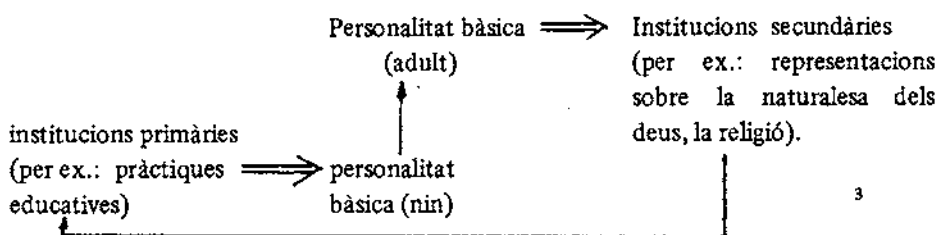
(2) Vegi's també l'article "Culturalisme" a la *Gran Enciclopedia Catalana*. Vol. V, p. 822.

T. Parsons, la qual tracta d'explicar les variacions interculturals en la conducta social (econòmica i política) i en les pautes de comportament sense donar un paper explícit als factors psicològics; té varis defectes.

2. El reduccionisme psicològic o determinisme psicològic ($P \rightarrow C$), és el punt de vista des del qual els factors psicològics individuals són considerats com a causes independents de la conducta cultural i social, la conducta dels individus en llurs funcions socials reflexa les seves personalitats; G. Róheim i D.C. McClelland.

3. La visió configuracional de R. Benedict i M. Mead: Personalitat-és-cultura ($P = C$), pren a la cultura com a concepte organitzador central, mentres redueix la personalitat a un simple reflexe de la cultura, i el desenvolupament de la mateixa, a la transmissió generacional de la cultura.

4. La posició que parla de la "mediació de la personalitat" ($C_1 \rightarrow P \rightarrow C_2$), postula una cadena causal en la qual la personalitat és una variable intermitja, formada per un sol conjunt d'institucions (el sistema de sosteniment i les pràctiques d'educació del nin) i que configura un altre conjunt (el sistema projectiu de la religió, de la màgia, del folklore, de l'art); A. Kardiner - R. Linton i W.M. Whiting - I.L. Child; aquesta orientació es pot esquematitzar com segueix:

5. I finalment hi ha la interpretació dels dos sistemes ($P \leftrightarrow C$), basada en part sobre idees de Parsons i Hallowell i defensada per Inkels, Levinson i Spiro; les institucions socio-culturals i la personalitat moral són dos sistemes interactuants.

Acaba Levine el seu anàlisi dient-nos que tan sols les dues darreres orientacions són mantingudes pels investigadors actius en aquest camp (Levine, 1977, p. 89), que són per altra part les orientacions que, particularment, em semblen les més interessants.

De totes formes pens que la millor postura és actualment l'eclèctica, sobretot des del moment en què es volen establir relacions amb altres ciències i desenvolupar un estudi interdisciplinari de l'home. Donada la gran complexitat del panorama actual de l'Antropologia Cultural, no es pot parlar de la supremacia d'una tendència sobre una altra sinó és deguda a una resolució personal de l'investigador.

(3) FEND, H. en cita recollida per E. WEBER a *Estilos de educación*. Ed. Herder, Barcelona 1976, p. 107.

CITAS BIBLIOGRAFICAS

- BENEDICT, R.: *El hombre y la cultura*. Ed. Sudamericana, Buenos Aires, 1967.
- CENCILLO, L. i GARCIA, J.L.: *Antropología cultural: factores psíquicos de la cultura*. Ed. Guadiana, Madrid 1976.
- COLOM, A.J.: *Antropología y educación*, en Mayurqa núm. 17. Facultat de Filosofia i Lletres. Universidad de Palma de Mallorca 1981.
- FEND, H.: Cita recollida per Weber E. a *Estilos de educación*. Ed. Herder, Barcelona 1976.
- HATCH, E.: *Teorías del hombre y de la cultura*. Ed. Prolam, Buenos Aires 1975.
- JIMENEZ, A.: *Antropología cultural*. INCIE, Madrid 1979.
- KARDINER, A.: *Individuo y sociedad*. Ed. Fondo de Cultura Económica, México 1968.
- KLUCKHOHN, C. i MURRAY, H.A.: *La personalidad en la naturaleza, la sociedad y la cultura*. Ed. Grijalbo, Buenos Aires 1969.
- KLUCKHOHN, C.: *Antropología*. Ed. Fondo de Cultura Económica, Madrid 1974.
- LEVINE, R.A.: *Cultura, conducta y personalidad*. Ed. Akal, Madrid 1977.
- LINTON, R.: *Estudio del hombre*. Ed. Fondo de Cultura Económica, México 1972.
- LINTON, R.: *Cultura y personalidad*. Ed. Fondo de Cultura Económica, México 1976.
- MEAD, M.: *Sexo y temperamento*. Ed. Paidós, Buenos Aires, 1961.
- MEAD, M.: "Ruth Benedict", a l'*Enciclopedia Internacional de las Ciencias Sociales*. Vol. I, Ed. Aguilar, Madrid 1974.
- NADEL, S.F.: *Fundamentos de Antropología Social*. Ed. Fondo de Cultura Económica, Madrid 1974.
- SAPIR, E.: *Anthropologie*. Ed. Minuit, Paris 1967.
- SPIRO, M.E.: "Cultura y personalidad", a *Enciclopedia Internacional de las Ciencias Sociales*. Dirigida por D.L. Sills. Ed. Aguilar, Madrid 1974 (vol. III).
- TENTORI, T.: *Antropología cultural*. Ed. Herder, Barcelona, 1981.
- WHITE, L.A.: *La ciencia de la cultura*. Ed. Paidós, Buenos Aires 1964.

